

Αξία Χρήσης: μια Αρνητική Κατηγορία (Ηλεκτρονικό Άρθρο)

Ιστορικό Σημείωμα

Αυτό το ηλεκτρονικό άρθρο δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα Facebook [Με τον Μαρξ Πέραν του Μαρξ](#) στις 08/07/16.

Περιεχόμενο

Αξία Χρήσης: μια Αρνητική Κατηγορία

Στην κριτική της πολιτικής οικονομίας η αξία χρήσης ήταν πάντοτε η αγαπημένη κατηγορία της αριστεράς. Ο παραδοσιακός μαρξισμός, ο οποίος συνιστά ένα θετικιστικό τρόπο ανάγνωσης και κατανόησης της μαρξικής θεωρίας, αντικρίζει, όχι μόνο την κατηγορία της αξίας χρήσης, αλλά το σύνολο του εννοιολογικού οπλοστασίου του «Κεφαλαίου» με θετικό τρόπο προσδίδοντας του οντολογική υπόσταση. Η κριτική του καπιταλισμού και η κοινωνική επανάσταση οφείλουν να τελεστούν πάνω στη βάση αυτού του οπλοστασίου κατηγοριών, με σκοπό να ρυθμιστούν αυτές οι κατηγορίες με ένα λογικότερο, ένα φιλικό προς τον άνθρωπο, τρόπο, αντί να καταργηθούν. Κατάργηση λοιπόν του καπιταλισμού μέσα στα πλαίσια του καπιταλισμού.

Αυτό δεν ισχύει όμως για την κατηγορία της ανταλλαχτικής αξίας, η οποία μπαίνει στο εδώλιο του κατηγορουμένου, σε αντίθεση προς την αξία χρήσης η οποία φαινόταν να βρίσκεται στην κατάσταση της ιστορικής αθωότητας. Γι' αυτό ο «προσανατολισμός προς την αξία χρήσης» ήταν και συνεχίζει να είναι η μαγική λέξη του μαρξισμού που λειτουργεί σαν «χειραφετητικό μοτίβο», παρ' όλη την αποδοχή της εμπορευματοπαραγωγής.

Και ο Μαρξ δεν είναι άμοιρος ευθυνών, αφού ανήγαγε την αξία χρήσης σε υπερϊστορικό καθορισμό στο «προτσές ανταλλαγής της ύλης ανάμεσα στον άνθρωπο και τη φύση» («Το κεφάλαιο», τόμος πρώτος, σελ. 190). Μπορεί να είναι έτσι. Όμως υπάρχει και ένας άλλος Μαρξ, ο «εσώτερος», που κατανοεί τις κεντρικές έννοιες της πολιτικής οικονομίας κριτικά, ως αρνητικές κατηγορίες, και αυτό ισχύει επίσης και για την αξία χρήσης. Η αξία χρήσης στον καπιταλισμό δεν χαρακτηρίζεται από την «ειδική συγκεκριμένη χρησιμότητα» της αλλά μόνο από την χρησιμότητα που αποχτά κάτω από την υπαγόρευση του σύγχρονου εμπορευματοπαραγωγού συστήματος δηλαδή την «χρησιμότητα γενικά». Αυτό δεν ήταν ίσως εντελώς σαφές για τον Μαρξ στον 19ο αιώνα διότι τα διάφορα προϊόντα φαίνονταν να είναι πάντοτε τα ίδια πράγματα, αδιάφορα αν αυτά παράγονταν καπιταλιστικά ή όχι. Αυτό όμως άλλαξε ουσιαστικά. Τα τρόφιμα καλλιεργούνται και διατίθενται σύμφωνα με τα κριτήρια του πακεταρίσματος. τα προϊόντα αποχτούν μια «τεχνητή απόσβεση» για να αναγκάζονται οι άνθρωποι να αγοράζουν νέα. οι άρρωστοι αντιμετωπίζονται σύμφωνα με επιχειρηματικά κριτήρια. Η συζήτηση που γίνεται εδώ και δεκαετίες για τις καταστροφικές συνέπειες της ιδιωτικής συγκοινωνίας, οι θάνατοι σε αυτοκινητικά δυστυχήματα και η καταστροφή του περιβάλλοντος και των τοπίων με τη μόλυνση της ατμόσφαιρας, με αυτοκινητόδρομους, σήραγγες και τεράστιες γέφυρες, παρέμεινε εντελώς χωρίς αποτέλεσμα.

Έτσι, με την ανάπτυξη του καπιταλισμού η «ειδική συγκεκριμένη χρησιμότητα» γίνεται ολοφάνερα

όλο και πιο αμφίβολη. Αποδείχνεται ότι η ίδια η κατηγορία της αξίας χρήσης είναι αρνητική σ' αυτό το σύστημα της εμπορευματοπαραγωγής. Δεν πρόκειται για την αισθητή, υλική, ποιοτική αντίθεση προς την ανταλλαχτική αξία, αλλά για το είδος και τον τρόπο του πως αυτές οι ίδιες οι αισθητές υλικές ποιότητες διαμορφώνονται από τις ανταλλαχτικές αξίες. Υπενθυμίζουμε ότι η κατηγορία «αξία» συμπεριλαμβάνει και τις δύο πλευρές, την «χρήση» ή «χρησιμότητα» και την αφηρημένη κοινωνική μορφή δηλαδή την «ανταλλαχτική αξία». Με μια πιο προσεκτική παρατήρηση διαπιστώνουμε ότι πρόκειται για τον υποβιβασμό, την υποβάθμιση της έννοιας της ίδιας της «ειδικής συγκεκριμένης χρησιμότητας». Αφετηριακό σημείο είναι η αξία χρήσης του εμπορεύματος εργατική δύναμη. Ως γνωστό αυτή δεν έχει στόχο την παραγωγή συγκεκριμένων και χρήσιμων πραγμάτων αλλά μοναδικός σκοπός της είναι η παραγωγή υπεραξίας. Με αυτό τον τρόπο η αξία χρήσης της υποβιβάζεται ολοκληρωτικά σε λειτουργία της ανταλλαχτικής αξίας. Και αυτή η ειδική αξία χρήσης του εμπορεύματος εργατική δύναμη αποτυπώνεται σε όλα τα άλλα εμπορεύματα. Βλέπει κανείς όλο και πιο καθαρά, ότι τα πράγματα ουσιαστικά είναι μόνο προϊόντα – απόβλητα της αξιοποίησης του κεφαλαίου. Πάνω στο επίπεδο του υλικού περιεχόμενου παραμένει μόνο πλέον η απλή «λειτουργία»: η βόμβα οφείλει να εκραγεί στην κατάλληλη στιγμή, αυτή είναι η «ειδική συγκεκριμένη χρησιμότητα» της. Τον καπιταλισμό δεν τον αφορά το «τί», δεν τον αφορά η ποιότητα του περιεχομένου ως τέτοια, αλλά πάντοτε μόνο το «πώς». Μια τέτοιου είδους μονοδιάστατα κατανοημένη «χρησιμότητα» πρέπει αναγκαστικά να γίνει καταστροφική. Εδώ δεν πρόκειται για θεωρητικές σοφισταίες αλλά για την πρακτική καθημερινή ζωή μας.

Το γενικό συμπέρασμα είναι τούτο: μια κριτική του σύγχρονου καπιταλισμού που πάει πιο βαθιά δεν μπορεί πλέον να αντιμετωπίζει με αφέλεια την έννοια της αξίας χρήσης.

Ιούλης 2008

—

Σημειώσεις

1. Όλα τα αποσπάσματα και οι αναφορές από τους τρεις τόμους του *Κεφαλαίου* και τις *Θεωρίες για την Υπεραξία* είναι από τις σχετικές εκδόσεις της Σύγχρονης Εποχής. Τα αποσπάσματα και οι αναφορές από τα *Grundrisse* είναι από την Γερμανική Έκδοση των Απάντων των Μαρξ-Ένγκελς, τόμος 42. (Dietz Verlag Berlin, 1983). Στα σχετικά αποσπάσματα σημειώνονται στην παρένθεση όπου έγινε κατορθωτό, οι αντίστοιχες σελίδες της Ελληνικής Έκδοσης των *Grundrisse* του Στοχαστή.
2. Όλα τα κείμενα αντλούν ιδέες από το έργο της Γερμανικής Θεωρητικής Σχολής της Κριτικής της Αξίας (*Wertkritik*) όπως έχει δημοσιευτεί στα περιοδικά *Krisis* και *Exit!* και στα βιβλία των Robert Kurz, Norbert Trenkle, Ernst Lohoff και άλλων. Στις περιπτώσεις που γίνεται ελεύθερη μετάφραση άρθρων αυτό δηλώνεται από την αναφορά στον τίτλο «σύμφωνα με τον Robert Kurz».

[Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση](#), [Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση](#), [Με τον Μαρξ Πέραν του Μαρξ \(Ιστοσελίδα\)](#), [Ηλεκτρονικά Άρθρα](#), [Δεκαετία 2010-2019](#), [2016](#), [Απροσδιόριστη Τοποθεσία](#)

From:

<https://movementsarchive.org/> - Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο

Cyprus Movements Archive

Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:

https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:digital:metonmarx:use_value

Last update: **2025/09/18 10:53**

